

Föstudaginn 22. maí 1998.

Nr. 370/1997.

Magnús Helgason

(Ingólfur Hjartarson hrl.)

gegn

Kaupfélagi Króksfjarðar

(Jóhann Þórðarson hrl.)

Vinnusamningur. Skuldajöfnuður.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Markús Sigurbjörnsson, Arnljótur Björnsson og Gunnlaugur Claessen.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 15. september 1997 og krefst þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða 406.133 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt vaxtalögum nr. 25/1987 frá 1. júlí 1994 til greiðsludags. Einnig krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

I.

Fyrir Hæstarétti féll áfrýjandi frá kröfum, sem hann gerði í héraði um greiðslur vegna starfa í þágu stefnda árin 1989 til 1992. Hér fyrir dómi hefur hann einungis uppi kröfur vegna starfa árið 1994. Eru aðilar sammála um, að hann hafi starfað fyrir stefnda á því ári í samtals 201 klukkustund.

Áfrýjandi er húsasmíðameistari. Er í héraðsdómi lýst, í hverju störf hans við smíði sláturhúss stefnda í Króksfjarðarnesi á árunum 1989 til 1992 voru fólgin. Ágreiningslaust er, að greiðsla til áfrýjanda fyrir hverja unna klukkustund hafi fyrst verið 1.500 krónur, en hafi árið 1992 hækkað í 1.700 krónur. Hins vegar greinir málsaðila á um, hvort úmalaun þessi hafi verið vinnulaun eða laun fyrir verk samkvæmt verksamningi. Samkomulag var um, að laun áfrýjanda yrðu ekki greidd í reiðufé, heldur yrðu þau færð honum til tekna á viðskiptareikningi hjá stefnda.

Ekki er ljóst, hvenær vinnu við smíði sláturhússins lauk. Á vinnuseðlum, sem áfrýjandi ritaði vegna ársins 1994, kemur fram, að í mars það ár hafi hann unnið 19 klukkustundir við hurð, í apríl 84 stundir við sláturhús og 41 stund, sem tilgreind er „Kauf.“, og í maí

57 stundir við sláturhús. Er þetta alls 201 vinnustund. Kaupfélagsstjóri stefnda bar fyrir dómi, að árið 1994 hefði áfrýjandi unnið við að breyta útihurð, laga vegg í verslunarhúsi stefnda milli húsnaðis hans og Landsbanka Íslands og klæða „utan á hús niður við sláturhús“. Lagfæring á vegg verslunarhússins var gerð að kröfu Bruna málastofnunar ríkisins. Kaupfélagsstjórinn bar einnig, að mikið af verkinu hefði falist í því að klæða vegg við Landsbankann og breyta hurðum á verslun stefnda. Af gögnum málsins verður ekki frekar ráðið, hvernig starfi áfrýjanda fyrir stefnda árið 1994 var háttað. Hins vegar liggur fyrir reikningur frá áfrýjanda til Landsbanka Íslands, sem sýnir, að bankinn greiddi áfrýjanda 21. desember 1994 116.600 krónur fyrir vinnu í 106 klukkustundir við „dúk og eldvarnarpl.“.

Stefndi bendir á, að reikningur þessi beri með sér, að Landsbankinn hafi greitt áfrýjanda 1.100 krónur fyrir hverja klukkustund. Kaupfélagsstjóri stefnda skýrði svo frá fyrir dómi, að svo hefði um samist, að stefndi greiddi áfrýjanda sama tímagjald og Landsbankinn. Í samræmi við það færði stefndi áfrýjanda til tekna 221.100 krónur á viðskiptareikningi hans hjá stefnda í desember 1996, skömmu eftir að málið var höfðað. Greiðsla þessi er einungis auðkennd „Sláturhús“ í viðskiptareikningnum. Kveður stefndi greiðsluna vera verklaun fyrir 201 klukkustund og sé tímagjald 1.100 krónur.

Áfrýjandi telur sig hins vegar eiga rétt á vinnulaunum, að fjárhæð 1.700 krónur fyrir klukkustund, alls 341.700 krónur, auk 34.751 krónu í orlofslaun, iðgjalda í lífeyrissjóð, sem nemi 6% af launum, eða 20.402 krónum, og verkfæragjalds, að fjárhæð 9.280 krónur, sem hann skýrir svo, að hafi verið leiga af höggborvél í tíu daga árið 1994. Samtals nema kröfur þessar 406.133 krónum, sem er fjárhæð dómkröfu áfrýjanda fyrir Hæstarétti.

II.

Endurgjald, sem málsaðilar sömdu um til handa áfrýjanda, var frá upphafi miðað við unnar klukkustundir, en ekki tiltekinn árangur af verki. Samkvæmt framburði áfrýjanda átti hann ekki rétt á að setja annan mann í sinn stað eða fela öðrum að ljúka verki. Er það ekki vefengt af stefnda. Aðrir starfsmenn, er unnu undir stjórn áfrýjanda

við smíði sláturhússins, voru ráðnir af stefnda og tóku laun sín beint frá honum eftir upplýsingum, sem áfrýjandi gaf mánaðarlega. Er ekki sýnt fram á, að sú tilhögun hafi breyst árið 1994. Stefndi lagði til efni, sem notað var við verkefni þau, er áfrýjandi vann fyrir stefnda. Áfrýjandi þáði tímagjald fyrir vinnu sína, og er ekki komið fram, að hann hafi nokkru sinni gert stefnda reikning fyrir endurgjald vegna starfa sem verktaki.

Áfrýjandi skýrði svo frá fyrir dómi, að hann hefði talið tekjur sínar hjá stefnda fram til skatts sem laun. Á launamiða færði stefndi áður nefnda greiðslu á 221.100 krónum sem verktakagreiðslu. Hann sendi þennan miða þó ekki fyrr en árið 1997, en málið hafði þá verið höfðað. Á samritum launamiða, sem stefndi sendi skattstjóra vegna greiðslna til áfrýjanda árin 1989 til 1992, eru þær hins vegar ár hvert skráðar með einni tölu í reit fyrir vinnulaun, orlofsfé og iðgjaldsgreiðslur í lífeyrissjóð. Sama á við um launamiða á nafni eiginkonu og sona áfrýjanda vegna greiðslna, sem í reynd voru fyrir störf hans sjálfs. Er ágreiningslaust, að stefndi hélt ekki eftir fé til staðgreiðslu opinberra gjalda og greiddi ekki orlofsfé eða lífeyrissjóðsiðgjald vegna þessara tekna áfrýjanda. Hefur hann ekki gegn neitun stefnda sýnt fram á, að hann hafi krafist stefnda um greiðslu orlofsfjár, iðgjalds til lífeyrissjóðs eða tækjaleigu fyrr en með innheimtubréfi 16. júlí 1996.

Þegar litið er til alls þessa, verður að leggja til grundvallar, að með aðilum hafi stofnast vinnusamningur og orlofsfé og leiga af tækjum verið innifalið í umsömdum tímalaunum. Lífeyrissjóðsiðgjald, sem áfrýjandi krefst greiðslu á, er hluti vinnuveitanda, sem honum er skylt að standa lífeyrissjóði skil á. Á áfrýjandi ekki aðild að þeirri kröfu.

III.

Málsaðila greinir á um, hvort umsamið tímagjald fyrir vinnu árið 1994 hafi verið 1.100 eða 1.700 krónur. Svo sem vikið er að í I. kafla, bera vinnuseðlar frá áfrýjanda með sér, að mestur hluti starfa hans í þágu stefnda árið 1994 hafi verið vegna sláturhúss, 141 klukkustund af samtals 201 vinnustund, svo og, að vinna við hurð hafi numið 19 klukkustundum. Vinna fyrir kaupfélagið án nánari tilgreiningar er alls 41 klukkustund á árinu. Samkvæmt því virðist vinna áfrýjanda

við vegg þann, sem stefndi og Landsbanki Íslands kostuðu viðgerð á, hafa í mesta lagi tekið 41 klukkustund. Einnig er til þess að líta, svo sem áður segir, að kaupfélagsstjóri stefnda bar, að árið 1994 hefði áfrýjandi einnig unnið við önnur verkefni fyrir stefnda en nefndan vegg. Hins vegar taldi stefndi á viðskiptareikningi áfrýjanda allar launagreiðslur til hans vegna ársins 1994 vera vegna sláturhúss. Er því ekki unnt að fallast á með stefnda, að miða beri við, að öll störf áfrýjanda fyrir stefnda árið 1994 hafi verið við áður nefndan vegg. Önnur sönnunargögn styðja ekki staðhæfingar stefnda um, að samið hafi verið um, að tímalaun áfrýjanda árið 1994 hafi átt að lækka í 1.100 krónur úr 1.700 krónum, sem áður var miðað við í skiptum aðila. Samningur áfrýjanda við Landsbanka Íslands um vinnu fyrir bankann fær ekki breytt þessari niðurstöðu.

Svo sem nú var rakið, verður að leggja til grundvallar, að áfrýjandi eigi kröfu til vinnulauna, að fjárhæð 1.700 krónur á klukkustund í alls 201 stund vegna ársins 1994, sem stefnda beri að greiða án álags vegna orlofs, lífeyrissjóðsiðgjalda eða tækjaleigu með 341.700 krónum samtals. Hefur áfrýjandi ekki glatað rétti til að krefjast þessarar greiðslu með tómlæti.

IV.

Í greinargerð áfrýjanda hér fyrir dómi kemur fram, að hann telur óheimilt að skuldajafna launakröfu, sem hann hefur nú uppi vegna ársins 1994, við ætlaða skuld sína við stefnda samkvæmt viðskiptareikningi. Í héraðsdómsstefnu miðaði áfrýjandi við, að stefndi ætti rétt til að skuldajafna endurgjaldi fyrir störf áfrýjanda árin 1989 til 1992 við skuldir hans samkvæmt viðskiptareikningi. Samræmist það því samkomulagi málsaðila, að laun áfrýjanda yrðu færð honum til tekna á viðskiptareikningi. Hins vegar var í stefnu ekki vikið að skuldajöfnuði krafna vegna ársins 1994. Af innheimtubréfi, sem lögmaður áfrýjanda ritaði stefnda 16. júlí 1996, verður ráðið, að áfrýjandi vildi ekki una við fyrra samkomulag um skuldajöfnuð. Enn frekar var sú afstaða hans ljós af héraðsdómsstefnu, sem var birt, áður en stefndi færði greiðslu vegna ársins 1994 á viðskiptareikning áfrýjanda. Hefur stefndi ekki sýnt fram á, að önnur atriði geti leitt til þess, að hið fyrra samkomulag bindi áfrýjanda einnig vegna krafna, sem stofnuðust árið 1994. Af því leiðir, að ekki verður talið,

að stefndi eigi skuldajafnaðarrétt gagnvart þeirri vinnulaunakröfu, sem hér að framan var fallist á, að áfrýjandi ætti á hendur honum.

Verk áfrýjanda hófst 29. mars 1994 og lauk 9. maí sama árs. Hann bar fyrir dómi, að hann hefði þrisvar afhent kaupfélagsstjóra stefnda upplýsingar um tímafjölda vegna ársins 1994, í fyrsta sinn í maí það ár, síðan um næstu áramót og loks vorið 1996. Framburður kaupfélagsstjórans um þetta er óskýr, en þó verður að skilja hann svo, að hann hafi í desember 1994 fengið frá áfrýjanda nægar upplýsingar um tímafjölda við verkið. Samkvæmt því ber stefnda að greiða áfrýjanda áðurnefnda fjárhæð með dráttarvöxtum frá 1. janúar 1995 til greiðsludags.

Ákvörðun héraðsdóms um málskostnað skal vera óröskuð. Stefndi verður dæmdur til greiða áfrýjanda málskostnað fyrir Hæstarétti, eins og greinir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Kaupfélag Króksfjarðar, greiði áfrýjanda, Magnúsi Helgasyni, 341.700 krónur ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. janúar 1995 til greiðsludags.

Ákvæði héraðsdóms um málskostnað skal vera óraskað.

Stefndi greiði áfrýjanda 200.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Vestfjarða 18. júní 1997.

Ár 1997, miðvikudag 18. júní, er á dómþingi Héraðsdóms Vestfjarða, sem háð er í dómsal embættisins að Hafnarstræti 1, Ísafirði, af Jónasi Jóhannssyni héraðsdómara, kveðinn upp dómur í málinu nr. E-158/1996: Magnús Helgason gegn Kaupfélagi Króksfjarðar, sem tekið var til dóms 16. maí síðastliðinn að loknum munnlegum málflutningi.

Málið höfðaði Magnús Helgason, húsasmíðameistari og bóndi í Múla við Kollafjörð, Austur-Barðastrandarsýslu, kt. 240244-2259, á hendur Kaupfélagi Króksfjarðar, Króksfjarðarnesi, Austur-Barðastrandarsýslu, kt. 680169-2849, með stefnu, sem birt var fyrirvarsmanni stefnda 12. nóvember 1996, en málið var þingfest hér fyrir dómi 27. s. m.

Endanlegar kröfur stefnanda eru þær aðallega, að stefndi verði dæmdur til greiðslu á 3.490.780 krónum með dráttarvöxtum af 2.816.506 krónum frá 1. 7. 1993 til 31. 12. s. á., af 3.084.546 krónum frá þeim degi til 1. 5. 1994, af 3.122.069 krónum frá þeim degi til 1. 6. 1994, af 3.368.931 krónu frá þeim

degi til 1. 7. 1994, en af 3.490.780 krónum frá þeim degi til greiðsludags að frádregnum 221.100 krónum, sem greiddar hafi verið seinni hluta árs 1996. Til vara er krafist lægri fjárhæðar að mati dómsins. Þess er og krafist, að dráttarvextir leggjast við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta skipti 1. 7. 1994. Loks er krafist málskostnaðar úr hendi stefnda samkvæmt fram lögðum reikningi.

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda í málinu og að stefnandi verði dæmdur til greiðslu málskostnaðar eftir mati dómsins og að teknu tilliti til fram lagðs málskostnaðarreiknings.

I.

Stefnandi, sem er bóndi og lærður húsasmíðameistari, hóf í október 1989 vinnu við byggingu sláturhúss fyrir stefnda í Króksfjarðarnesi. Stefnandi var skráður meistari að húsbyggingunni, sá um efniskaup fyrir reikning stefnda og stýrði framkvæmdum á verkstað, en undir hans stjórn vann hópur ófaglærðra manna, ráðinn af stefnda. Stefnandi hélt tímaskýrslur fyrir umrædda starfsmenn og skilaði mánaðarlega til stefnda, sem greiddi þeim út laun. Sá háttur var hins vegar hafður á greiðslum til stefnanda, að stefndi færði þær inn á viðskiptareikning hans hjá stefnda, en þar var stefnandi í reglubundnum viðskiptum sem bóndi. Greiðslur þessar fóru að jafnaði fram einu sinni á ári, um áramót. Þá gerðist það í nokkrum tilvikum með vitund og vilja stefnanda, að stefndi skráði slíkar greiðslur ranglega sem laun til eiginkonu stefnanda og tveggja sona og lagði inn á viðskiptareikninga þeirra í kaupfélaginu. Mun þetta hafa verið gert, svo að stefnandi gæti hagnýtt sér persónuafslátt þeirra í skattkerfinu. Skriflegur samningur var ekki gerður milli málsaðila, en ágreiningslaust er, að fyrir hverja unna klukkustund á árunum 1989 til 1991 skyldi stefnandi fá greiddar 1.500 krónur. Tímagjaldið var síðan hækkað í 1.700 krónur í ársbyrjun 1992. Stefnandi vann jöfnum höndum að húsbyggingunni frá því í október 1989 og fram í nóvember 1990 og aftur frá júní 1991 til nóvember 1992, þótt með mislöngum hléum væri. Þess á milli sinnti hann bústörfum að Múla ásamt eiginkonu sinni og börnum. Stefnandi kom ekkert að byggingu sláturhússins árið 1993, en hóf aftur störf í mars 1994 og vann þá við bygginguna fram til 9. maí það ár. Aðila greinir á um, hvert umsamið tímagjald hafi verið fyrir þá vinnu.

Með bréfi lögmanns stefnanda, dagsettu 16. júlí 1996, var stefndi krafinn um greiðslu vangreiddra launa frá árinu 1994 og greiðslu orlofs og lífeyris-sjóðsiðgjalda frá árunum 1989 til 1994 auk vélaleigu frá árinu 1989, allt að viðbættum dráttarvöxtum og innheimtukostnaði, samtals að fjárhæð 4.622.932 krónur. Í svarbréfi lögmanns stefnda frá 24. júlí 1996 var kröfu

stefnanda vísað á bug sem rangri og órökstuddri. Jafnframt var stefnandi krafinn um uppgjör á viðskiptareikningi miðað við stöðu í maílok það ár, en samkvæmt honum næmi skuld stefnanda og eiginkonu hans við stefnda 909.775 krónum. Í kjölfar bréfs lögmanns stefnda var mál þetta höfðað 12. nóvember síðastliðinn.

II.

Stefnandi kveðst hafa verið launþegi hjá stefnda og verkstjóri við byggingu sláturhússins og sem slíkur skilað stefnda tímaskýrslum mánaðarlega á árunum 1989 til 1992. Samkvæmt munnlegu samkomulagi aðila hafi stefnda síðan borið að leggja útreiknuð laun mánaðarlega inn á viðskiptareikning stefnanda. Það hafi hins vegar yfirleitt dregist fram undir hver áramót, þrátt fyrir það að stefnandi hefði ítrekað símasamband við Sigurð Bjarnason kaupfélagsstjóra og krefðist réttra efnda. Sökum vanefnda stefnda hafi dráttarvextir reiknast af skuld stefnanda á viðskiptareikningi, án þess að á móti kæmu vextir af ógreiddum launum. Stefnandi kveður viðkvæðið hjá kaupfélagsstjóra ætíð hafa verið hið sama, þ. e., að uppgjórið færi fram síðar. Kaupfélagsstjóri hafi síðan á árinu 1990 farið fram á það við stefnanda, að hann gerðist verktaki við byggingu sláturhússins og gerði stefnda reikninga fyrir verkinu, en því hafi stefnandi neitað, enda skömmu áður verið búinn að skila inn virðisaukaskattsnúmeri sínu til skattýfirvalda. Stefnandi kveðst á greindum árum hvorki hafa fengið greitt orlof í samræmi við ákvæði orlofslaga nr. 30/1987, né heldur hafi stefndi greitt 6% iðgjaldshluta sinn sem atvinnurekandi í lífeyrissjóð stefnanda, sbr. þó ákvæði laga nr. 55/1980 um starfskjör launafólks og skyldutryggingu lífeyrisréttinda. Stefnandi hafi hins vegar ekki gert athugasemdir vegna þessa í samtölum sínum við kaupfélagsstjóra, enda hafi hann staðið í þeirri trú, að orlofsgreiðslur og lífeyrissjóðsiðgjöld yrðu reiknuð með í uppgjóri því, sem beðið hafi verið eftir frá stefnda. Stefnandi kveðst hafa haldið, að sami háttur yrði hafður á greiðslu leigugjalds fyrir rafmagnsverkfæri, sem notuð hafi verið við húsbygginguna, en þau hafi hann sjálfur lagt til. Fjárhæð þess endurgjalds hafi hins vegar aldrei verið rædd í viðskiptum aðila. Stefnandi kveðst hafa ráðið sig að nýju til vinnu hjá stefnda árið 1994 á sömu kjörum og áður. Hann hafi skilað tímaskýrslum fyrir þá vinnu fyrst í maí sama ár og síðan efnislega sömu skýrslum bæði í janúar 1995 og vorið 1996.

Stefnandi kveður skýringuna á því, hversu lengi hann hafi dregið að gera formlega rek að kröfu sinni á hendur stefnda, vera þá, að sem bóndi hafi hann verið afar háður stefnda um öll viðskipti tengd búrekstrinum að Múla og því verið í bágrri aðstöðu til að andmæla, hvernig að uppgjóri hafi verið staðið af hálfu stefnda vegna byggingar sláturhússins.

Stefnandi kveðst hafa verið ráðinn persónulega til starfans og ekki haft heimild til að fela það öðrum. Þá hafi hann um vinnutíma sinn verið háður því, hvenær stefndi kallaði aðra starfsmenn til starfa. Fullyrðingum stefnda um, að hann hafi verið verktaki, sé því mótmælt. Því til áréttingar bendir stefnandi jafnframt á fram lagða launaseðla, sem stefndi hafi útbúið, svo og launamiða frá ríkisskattstjóra, en þar séu tekjur stefnanda frá stefnda og skráðar tekjur til tveggja sona hans einatt færðar sem vinnulaun, en ekki sem greiðslur til verktaka. Ljóst sé, að stefnandi hefði ekki haft af því nokkurn ávinning að fá tekjur skráðar á börn sín, ef hann hefði verið verktaki. Stefnandi mótmælir tilvísun stefnda til tómlætis- og fyrningarreglna kaupalaga nr. 39/1922, sem eigi hér ekki við. Krafan sé ófyrnd samkvæmt ákvæðum laga nr. 14/1905 um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda, enda hafi stefndi jafnan greitt inn á hana, síðast seinni hluta árs 1996.

Stefnandi styður kröfu sína um endanlegt launauppgjör við almennar reglur samningaréttar og kröfuréttar um réttar efndir. Þá vísar hann til fyrrnefndra laga nr. 30/1987 og laga nr. 55/1980 svo og laga nr. 28/1930 um greiðslu verkkaups. Stefnandi kveður ógreitt orlof fyrir árin 1989 til 1992 og 1994 nema samtals 568.078 krónum, ógreidd lífeyrissjóðsiðgjöld samtals 335.993 krónum og ógreitt verkfæragjald 356.934 krónum. Þá hafi stefndi ekki enn greitt að fullu útborgaðan hluta umsaminna launa, er samtals hafi átt að nema 5.602.850 krónum samkvæmt fram lögðum vinnuseðlum stefnanda, sem stefndi hafi ekki mótmælt tölulega. Stefnandi hefur dráttarvaxtareiknað allar þessar kröfur og kveður stefnda hafa, meðan á vinnusambandinu stóð, greitt inn á skuldina samtals 4.598.550 krónur. Eftirstöðvarnar ásamt dráttarvöxtum til 30. júní 1994 myndi höfuðstól kröfunnar, 3.490.780 krónur, en til frádráttar komi 221.100 króna innborgun seinni hluta árs 1996.

Stefnandi vísar um kröfur um vexti og vaxtavexti til III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987. Málskostnaðarkröfu sína styður hann við XXI. kafla laga um meðferð einkamála nr. 91/1991 og kröfu um virðisaukaskatt við samnefnd lög nr. 50/1988.

III.

Stefndi reisir sýknukröfu sína á því, að stefnandi hafi sem húsasmíðameistari verið ráðinn verktaki við byggingu sláturhússins í október 1989 samkvæmt munnlegum verksamningi. Því til stuðnings bendir stefndi á, að stefnandi hafi sjálfur lagt til þau rafmagnsverkfæri, sem notuð hafi verið við verkið, ákveðið, hverjir ráðnir yrðu til verksins, stjórnað einn framkvæmd þess og ráðið því, hvenær það yrði unnið. Samið hafi verið um 1.500 króna jafnaðarkaup fyrir hverja unna klukkustund. Um hafi verið að ræða útselda

vinnu, og hafi í gjaldinu falist meðal annars verkfæraleiga, aksturskostnaður og launatengd gjöld. Sjáist þetta glögg, þegar bornar séu saman greiðslur til stefnanda annars vegar og vinnulaun samkvæmt þágildandi taxta Meistarafélags húsasmiða hins vegar. Samkvæmt því hafi stefnandi verið yfirborgaður um 73,61% árin 1989 til 1991 og um 96,76% árið 1992 miðað við almenn laun smiða á sömu tímabilum.

Stefndi kveður nýjan verksamning hafa verið gerðan við stefnanda árið 1994 og tímagjald þá verið ákveðið 1.100 krónur fyrir hverja unna klukkustund til samræmis við það jafnaðarkaup, er stefnandi hafði í sambærilegu verki fyrir Landsbanka Íslands.

Stefndi kveður stefnanda hafa dregið úr hófi að skila tímaskýrslum fyrir sjálfan sig, þótt eftir þeim væri gengið. Oftast hafi hann afhent nauðsynleg gögn í lok hvers árs, en reikningi fyrir vinnu árið 1994 hafi hann þó ekki skilað fyrr en í maí 1996. Skýri það dráttinn á greiðslu þeirra verklauna. Vegna tregðu stefnanda til að skila reikningum fyrir útseldri vinnu með tilgreindum virðisaukaskatti hafi stefndi neyðst til að gefa út launaseðla og haga greiðslum til stefnanda með þeim hætti, sem raun ber vitni. Stefndi hafi síðan verið send yfirlit úr viðskiptabókhalda kaupfélagsins mánaðarlega, og sýni þau glögg, hvaða greiðslur stefndi hafi lagt inn á viðskiptareikning stefnanda. Stefndi hafi ekki hreyft athugasemdum við uppgjöriinu, hvorki munnlega né skriflega, fyrr en með bréfi lögmanns síns í júlí 1996. Verði því að líta svo á, að stefndi hafi með þögn sinni samþykkt fjárhæð og fyrirkomulag verklauna og með aðgerðaleyfi sínu fyrirgert öllum rétti til frekari greiðslna úr hendi stefnda. Loks bendir stefndi á, að samkvæmt viðskiptabókhalda kaupfélagsins sé það stefndi, sem skuldi stefnda, og hafi sú skuld numið 1.813.866 krónum í árslok 1996.

Um lagarök vísar stefndi til meginreglna kröfuréttar, ákvæða laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa og meginreglna kaupalaga nr. 39/1922, einkum 52. gr. og 26. gr. um tómlætisverkanir. Kröfu sína um málskostnað styður stefndi loks við XXI. kafla einkamálalaga nr. 91/1991.

IV.

Fyrir dóm komu auk stefnanda þau Sigurður Bjarnason kaupfélagsstjóri og eiginkona hans, Ragnheiður Bragadóttir, en hún annaðist launabókhald fyrir hönd stefnda árið 1992. Í vætti hennar kom fram, að stefndi hefði skilað stefnda handrituðum tímaskýrslum vegna eigin vinnu á nokkurra mánaða fresti eða jafnvel með ársmillibili, en öðrum tímaskýrslum hefði hann skilað mánaðarlega. Fram kom í máli Sigurðar, að hann hefði einatt séð um útreikning á verklaunum til stefnanda. Sigurður þvertók fyrir, að

stefnandi hefði nokkru sinni kvartað undan uppgjöri frá stefnda eða gert athugasemdir við útsend reikningsyfirlit. Hann kvað greiðslu til stefnanda vegna vinnu árið 1994 hafa farið fram í mars eða apríl 1996, en í viðskiptabókhaldi hefði greiðslan verið dagsett 1. janúar sama ár, til að stefnandi nyti sem lengst vaxta af fjárhæðinni.

V.

Margt er á huldu um réttarsamband það, sem stofnaðist milli málsaðila í tengslum við byggingu umrædds sláturhúss. Er óvíst, hvort aðilar hafa hugleitt eðli þess gaumgæfilega á greindum tíma og hver réttindi og skyldur því skyldu fylgja. Fyrir liggur, að aðilar sammæltust þar um að blekkja skatt-yfirvöld með vísvitandi röngum upplýsingum stefnanda til hagsbóta. Við úrlausn málsins verður einkum að líta til sjónarmiða vinnuréttarins við mat á því, hvort um verksamning eða vinnusamning hafi verið að ræða, enda ekki við skriflegan samning að styðjast.

Af hálfu stefnda er því ekki haldið fram, að stefnandi hafi tekið að sér ákveðið verk og ábyrgst tiltekinn árangur af því innan sérstakra tímamarka. Þá verður ekki ráðið af gögnum málsins, að stefnandi hafi haft yfirstjórn húsbyggingarinnar með höndum, þótt hann hafi verið skráður meistari að húsinu og haft umsjón með daglegum framkvæmdum. Ágreiningslaust er, að efniskaup fóru fram fyrir reikning stefnda, sem einnig greiddi aðstoðarmönnum stefnanda vinnulaun. Ekkert er fram komið, sem bendir til þess, að stefnandi hafi verið heimilt að fela öðrum þann starfa, sem hann hafði verið ráðinn til. Stefnandi þáði tímagjald fyrir vinnu sína, og er ósannað, að hann hafi nokkru sinni gert stefnda reikning fyrir vinnunni, eins og ef um greiðslu verkkaups væri að ræða. Því er og ómótmælt af hálfu stefnda, að stefnandi hafi lagt inn virðisaukaskattsnúmer sitt á árinu 1990, en eftir það var honum óheimilt að útbúa reikninga sem verktaki. Þá er því ómótmælt, að stefnandi hafi talið fram tekjur sínar vegna húsbyggingarinnar sem launatekjur. Þegar framangreind atriði eru virt og haft er í huga, að stefndi útbjó launaseðla til stefnanda eins og um launþega væri að ræða og gaf upp tekjur hans sem laun á launamiðum ríkisskattstjóra, verður ekki ályktað á annan veg en að um vinnusamning hafi verið að ræða milli aðila. Breytir engu, eins og hér stendur á, þótt stefnandi legði til rafmagnsverkfæri sín.

Kemur þá til álita, hvort stefnandi eigi kröfu á hendur stefnda vegna van-greiddra launa og ógreiddra lífeyrissjóðsiðgjalda, orlofs og verkfæragjalds fyrir árin 1989 til 1992 og árið 1994. Af hálfu stefnda er því haldið fram, að laun séu að fullu greidd og að launatengd gjöld og verkfæraleiga hafi verið innifalin í umsömdu kaupgjaldi, sem verið hafi mun hærra en almennt tíðk-aðist á þeim tíma, sem hér um ræðir. Það styður þá staðhæfingu stefnda, að

samkvæmt fyrrgreindum launamiðum frá ríkisskattstjóra, sem stefnandi byggir málatilbúnað sinn á, eru innifalin í uppgefnum vinnulaunum orlofsfé, greiðslur launþega í lífeyrissjóð og fleiri launatengd gjöld.

Gegn eindreginni neitun stefnda er ósannað, að stefnandi hafi gert rek að kröfum á hendur stefnda fyrr en með bréfi lögmanns síns frá 16. júlí 1996. Fram að þeim tíma verður ekki ráðið, að hann hafi hreyft andmælum við launauppgjöri stefnda, þrátt fyrir það að stefnanda hafi mánaðarlega verið send yfirlit yfir stöðu á viðskiptareikningi sínum. Voru þá liðin tæp sjö ár, frá því að fyrst stofnaðist til vinnusambands aðila, og rúm tvö ár frá lokum þess. Með aðgerðaleyfi sínu þykir stefnandi hafa sýnt slíkt skeytingarleysi um gæslu þeirra krafna, sem hann taldi sig eiga á hendur stefnda, að telja verður þær fallnar niður fyrir sakir tómlætis, en staðhæfingar stefnanda þess efnis, að hann hafi verið háður stefnda í viðskiptum tengdum búrekstri sínum og því haldið að sér höndum, þykja ekki haldþærar. Ber af greindri ástæðu að sýkna stefnda af öllum kröfum stefnanda í málinu. Með vísan til fyrri málsliðar 3. mgr. 130. gr. laga um meðferð einkamála þykir, eins og horfir máli þessu, rétt, að aðilar beri hvor sinn kostnað af rekstri þess.

Það athugast, að uppkvaðning dóms þessa hefur dregist sökum anna hér- aðsdómara, en hvorki hann né lögmennt aðila telja þörf á endurflutningi málsins, sbr. 1. mgr. 115. gr. einkamálalaga.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Kaupfélag Króksfjarðar, er sýkn af kröfum stefnanda, Magnúsar Helgasonar, í málinu.

Málskostnaður fellur niður.
